

מסורת הש"ס

(א) וְלָקֵמְן מִהֶ. ע"ש סוטה כג: ע"ש, (ב) בְּיָמָי סָאֵל, (ג) בְּיָמָי סָאֵל. ע"ש ודוגמתו ברי"ה לה, (ד) עֵינִי מוֹסֵפּוֹת סוטה ח: ד"ה ואח"כ, (ה) שְׁמֹחוֹת פ"צ, ו) נְצִיב קלד:, (ו) לַעֲלִי לָד., (ז) תוֹסֵפִי פ"ט, (ח) וַיּוֹמַר פה:, (י) מִכָּאן עַד סוֹף העמוד השמיט ע"י הגמורה וטקף כָּאן ע"פ וינליה ר"פ וס"א, (כ) נִפְסָא נִסְפָּ: וְנִסְפָּ: הַעֲלִינָּ, (ל) וַיִּקְרָא כד:, (מ) נְשֵׁמוֹת ו, (נ) וְלָקֵמְן מַה־, (ס) יִרְאֵה יִתְמַקְמַק עֲבִיר, (ע) מִכָּאן עַד סוֹף עמוד השמיט ע"י הגמורה וטקף כָּאן מַסָּא־,

תורה אור השלם

- וְיִדְבַר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּצִיאֵהוּ אֶת הַמִּקְלָל אֶל מַחֲזִיק הַמִּזְבֵּחַ וַיִּרְגְּמוּ אוֹתוֹ אֲבָן וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִשְׁעוּ בְּאֶשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה: ויקרא כד כג
- וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה מוֹת יוֹמָת הָאִישׁ רְגוֹם אוֹתוֹ בְּאֲבָנִים כָּל הָעֵדָה מַחֲזִיק הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא כד יד
- הוֹצֵא אֶת הַמִּקְלָל אֶל מַחֲזִיק הַמִּזְבֵּחַ וְקַמּוֹב כָּל הַשְּׂמִימִים אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁוֹ וַיִּרְגְּמוּ אוֹתוֹ כָּל הָעֵדָה: ויקרא כד יד
- תָּנוּ שֶׁכֶּר לְאוֹבֵד וַיִּזָּן לְקִיר נֶפֶשׁ: מִשְׁלִי לֹא י: דברים יג ט
- תהילים מב ג
- תהילים מא ו
- שמות כב ז
- תהילים י ח
- ישעיה יא א
- ישעיה די יט,
- שמות ד כב
- שמות ד כג
- תהילים ק א
- תהילים נ כג

הגהות הב"ח

(א) גמ' הווא מיינע ליה לסמיכי' ולדחיי' כפ"ל ותינת חד ותינת וחד נמחק: (ב) שם לא זיכס לא לא זיכס פשיטא:

מוסף רש"י

מנפח רב ששת בידיה. דרך שחוק כאלס שמנפח קס מתחת ידיו ומשליטו לאצור, כלומר מה היות שהלך כך אצד טעמו כו' (ושב"ם ב"ב קלד:), וראוין אותו. לענין המנין (ושיל דרבנן. דמסרינן ליה זוגא דרבנן. שמלוין אותו עד בית הסקילה וסא אמר יט לי ללמד זכות על עמי ישמעו אלו אס יט ממש דבכריו אס לאו (יזחא פה:).

נגמר הדין פרק ששי סנהדרין

ובני ישראל עשו.
זההוא קרא כתיב והרי כלל את הכל למה לי ויוציאו שמע מינה למניינא: **אלא מעפס**.
דדרשת ויוציאו דריש נמי וירגמו כו': **בלא כסוסו**.
ערוס ואע"ג דגבי לוואה כתיב ורגמו אותו דש"מ בלא כסותו איידי דכתיב אצן לדרשה כתב נמי אותו.
במקלל כתיב אצן ובמקושש כתיב [במדבר טו] אבנים: **והא האי סנא**.
דלעיל [נצ:]: **נאמר קאמר**.
מגזרה שזו דפרים יליף לה והיכי אחא רב פפא לאיפלוגי עליה דתנא: **והכי קאמר**.
תנא דברייתא אילו לא נאמר ממשמעותא דקרא אכתי לא הוה יכילנא למימר חוץ למחנה אחת דמייתנא שלש מחנות מגזירה שזו דפרים והשתא אפילו גזירה שזו לא נריך: **הואל**.
גרידא משמע הוציאו ממקומן וכי הדר כתיב מחוץ למחנה לאפוקי ממחנה ישראל קאמר: **ההוא**.
ובני ישראל: **מצעי** ליש.
לסמיכה ולדחיה דכתיבי בלוואה ולא מיפשי בעשייה הדר סייס קרא ובני ישראל עשו אף סמיכה ודחיה.
סמיכה וסמכו כל השומעיס דחיה לאו הכא כתיבא אלא מסני ירה יירהי סמכאן שאלח מן העדים בא ודוחכו ומפילו מגובה בית הסקילה לארץ דבית הסקילה גבוה שמי קומות: לדידך.
דדרשת הוואה באפי נפשיה ואל מחוץ למחנה באפי נפשה כל הוצאות דפרים הנשרפים מאז דרשת צחו: **שפערף דעסו**.
ולא ידלג ס'ויתממהה דהריגתו: **ונשפסק**.
נאלס: **מסו**.
מי אמר אי לא אישמתק הוה ממש דבכריו וצריך לספור את הדין ולהציא דיינין אחרים: **מנפח רב ששם בידיה**.
כלומר רוח הוא זה שאמרנו כיון שנשתתק מה הועיל אי להכי אחית למיחש אפילו אחד בסוף העולם נמי אימא בכל היוצאין ליהרג שמא יש אחד בסוף העולם שידע לו זכות: ופרקינן **מי דמי הסס לא אחר הכא אחר: שזיכס**.
שהוציא דכריו וטעמו לאור: **סינעי** לך.
מי אמר זיכס דוקא או דילמא ר' יוסי אורכא דמילתא קאמר שאין דרך לתלמיד לומר ש לי ללמד זכות ומשתתק וכן מימה דמסתמא מיד אומר ראיותיו ומיהו היכא דאיתרמי אימא דסבירא ליה נמי הכי: **ואפי' אפעס ראשונה**

זשניה.
נמי קאמר ובלבד שיש ממש דבכריו ואי ליכא ממש לא מהדרינא: **מנא ידעי**.
אס יש ממש או לאו וכי שלוחים תלמידים צעין שיהו סוקלין: **דמסרינן ליש**.
מפעס שניה ואילך שני תלמידי חכמים לילך עמו: **מעיקרא**.
בתחלת הליכתם ולא יחזירוהו אפילו פעס ראשונה אא"כ יש ממש דבכריו: **וצריך למימר**.
נמי שעבר עבירה פלונית ביום פלוני ובשעה פלונית: **לפניו איין**.
דמשמע בזהליכתו: **מעיקרא לא**.
ארבעים יום קודס: **ש' יסרוג נקי**.
רוחא הוא נקי זה וראוי ליהרג שהרג במסתריוס.
ותשונה בעלמא הוא מפני האומות שקרוב למלכות היה והיו נריכים להשיב על כל ראיות של הגל שלהס: **זוכס סודה יכבדנני**.
מי שיהרג מודה יכבדנני:

⁸הכתיב ונקי וצדיק אל תהרוג אמרו לו אין נקאי יהרג ⁹דכתיב במסתריוס יהרג נקי אתיהו לנצר אמר להו נצר יהרג ¹⁰והכתיב ונצר משרשיו יפרה אמרו ליה אין נצר יהרג דכתיב ¹¹ואתה השלכת מקברך כנצר נתעב אתיהו לבוני אמר להו בוני יהרג ¹²הכתיב בני בכורי ישראל אמרו ליה אין בוני יהרג ¹³דכתיב הגה אנכי הורג את בנך בכורך אתיהו לתורה אמר להו תודה יהרג ¹⁴הכתיב מזמור לתודה אמרו ליה אין תודה יהרג ¹⁵דכתיב זוכת תודה יכבדנני:
אריב"ל

ובני ישראל עשו כתיב והרי כלל למה לי ויוציאו שמע מינה למניינא: אלא מעפס

ובני ישראל עשו כאשר צוה ה' את משה אלא מעתה יורגמו אותו אבן מאי עבדי ליה ההוא מבעי ליה לכדתניא וירגמו אותו באבן ⁶אותו ואלא בכסותו אבן ^בשאם מת באבן אחת יצא ואצטרך למיכתב אבן ואיצטרך למיכתב ²אבנים דאי כתב רחמנא אבן הוה אמינא היכא דלא מת בחדא לא ניתי אחריתי ומיקטליה כתב רחמנא אבנים ואי כתב רחמנא אבנים הוה אמינא מעיקרא נייתי תרתי כתב רחמנא אבן ^בוהא האי תנא נאמר קאמר אילו לא נאמר קאמר וה"ק אילו לא נאמר קרא הייתי אומר גזירה שזו עכשיו שנאמר ^אקרא גזירה שזו לא צריך רב אשי אמר משה הוה יתיב במחנה לוייה ואמר ליה רחמנא ³הוצא את המקלל חוץ למחנה לוייה אל מחוץ למחנה חוץ למחנה ישראל ויוציאו את המקלל לעשייה עשייה בהדיא כתיב בהו ובני ישראל עשו כאשר צוה ה' את משה ההוא מיבעי ליה ⁶ חד לסמיכה וחד לדחיהה אמרו ליה רבנן לרב אשי לדידך כל הני הוציא דכתיבי בפרים הנשרפים מאי דרשת בהו קשיא: אחד עומד כו': אמר רב הונא פשיטא לי יאחד אבן שנסקל בה ואחד עץ שנחלה בו ואחד סייף שנהרג בו ואחד סודר שנחנק בו כולן ⁷משל צבור מ"ט דמרדייה לא אמרינן ליה זיל וליתיה וליקטול נפשיה בעי רב הונא סודר שמוניפין בו וסוס שרץ ומעמידן משל מי הוא כיון דהצלה מדידה הוא או דילמא כיון דבי דינא מחייבין למעבד בה הצלה מדידהו ותו הא דאמר ר' חייא בר רב אשי אמר רב חסדא ⁸היוצא ליהרג משקין אותו קורט של לבונה בכוס של יין כדי שתטרף דעתו שנאמר ⁴תנו שכר לאובד ויין למרי נפש ותניא נשים יקרות שבירושלים ^ההיו מתנדבות ומביאות אותן לא התנדבו נשים יקרות משל מי הא אחא בר הונא מרב ששת אמר אחד מן התלמידים יש לי ללמד עליו זכות וגשתתק מהו ¹⁰מנפח רב ששת בידיה גשתתק אפילו אחד בסוף העולם נמי התם לא קאמר הכא קאמר מאי תא שמע דאמר רבי יוסי בר חנינא ¹¹יאחד מן התלמידים שזיכה ומת רואין אותו כאילו חי ועומד במקומו זיכה אין לא ¹²זיכה ולא זיכה פשיטא לי אמר תיבעי לך: אפילו הוא כו': ואפילו פעם ראשונה ושניה והתניא ¹³פעם ראשונה ושניה בין שיש ממש בדכריו בין שאין ממש בדכריו מחזירין אותו מכאן ואילך אם יש ממש בדכריו מחזירין אותו אין ממש בדכריו אין מחזירין אותו אמר רב פפא תרגומה 'מפעם שניה ואילך מנא ידעי ¹⁴אמר אביי דמסרינן ליה זוגא דרבנן אי איכא ממש בדכריו אין אי לא לא ולימסר ליה מעיקרא אנב דבעית לא מצי אמר כל מאי דאית ליה: **מתני'** מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו יצא ליסקל וכו'רוז יוצא לפניו איש פלוני בן פלוני יוצא ליסקל על שעבר עבירה פלונית ופלוני עדיו כל מי שיודע לו זכות יבא וילמד עליו: **גמ'** אמר אביי ¹⁵וצריך למימר ביום פלוני ובשעה פלונית ובמקום פלוני דילמא איכא דידעי ואתו ומוזים להו: וכו'רוז יוצא לפניו: לפניו אין מעיקרא לא: ¹⁶והתניא בערב הפסח תלאוהו לישו ¹⁷והכו'רוז יוצא לפניו מ' יום קודם שהוא יוצא ליסקל על שכישף והסית והדיח את ישראל כל מי שיודע לו זכות יבא וילמד עליו ולא מצאו לו זכות ותלאוהו בערב פסח אמר עולא ותסברא בר הפוכי זכות הוא מסית הוא ורחמנא אמר ⁵לא תחמול ולא תכסה עליו אלא שאני ישו ⁶דקרוב למלכות הוה: ת"ר חמשה תלמידים היו לו לישו ⁷מתאי נקאי נצר ובוני ותודה אתיוהו למתי אמר להו מתי יהרג הכתיב ⁸מתי אבוא ואראה פני אלוהים אמרו לו אין מתי יהרג דכתיב ⁹מתי ימות ואבד שמו אתיוהו לנקאי אמר להו נקאי יהרג

מג

לא נייתי אחריני.
והא דכתיב (דברים יז) יד העדים תהיה צו בראשונה וגו' ה"א דהני מילי היכא דאותה האצן קיימת אצל אס נאצדה או נפלה לים ה"א דלא נייתי אחריני:
פשיטא אחד אבן.
הא דלא חשיב פמילה שגטרף צה משוס דאבזרייתא דלקמן (דף מה:): דקמיי כולן נקצרים עמו קאי והתם לא שייך למיתני פמילה שגטרק לתון פיו:

הוה יתיב במחנה לוייה ואמר ליה רחמנא ³הוצא את המקלל חוץ למחנה לוייה אל מחוץ למחנה חוץ למחנה ישראל ויוציאו את המקלל לעשייה עשייה בהדיא כתיב בהו ובני ישראל עשו כאשר צוה ה' את משה ההוא מיבעי ליה ⁶ חד לסמיכה וחד לדחיהה אמרו ליה רבנן לרב אשי לדידך כל הני הוציא דכתיבי בפרים הנשרפים מאי דרשת בהו קשיא: אחד עומד כו': אמר רב הונא פשיטא לי יאחד אבן שנסקל בה ואחד עץ שנחלה בו ואחד סייף שנהרג בו ואחד סודר שנחנק בו כולן ⁷משל צבור מ"ט דמרדייה לא אמרינן ליה זיל וליתיה וליקטול נפשיה בעי רב הונא סודר שמוניפין בו וסוס שרץ ומעמידן משל מי הוא כיון דהצלה מדידה הוא או דילמא כיון דבי דינא מחייבין למעבד בה הצלה מדידהו ותו הא דאמר ר' חייא בר רב אשי אמר רב חסדא ⁸היוצא ליהרג משקין אותו קורט של לבונה בכוס של יין כדי שתטרף דעתו שנאמר ⁴תנו שכר לאובד ויין למרי נפש ותניא נשים יקרות שבירושלים ^ההיו מתנדבות ומביאות אותן לא התנדבו נשים יקרות משל מי הוא אחא בר הונא מרב ששת אמר אחד מן התלמידים יש לי ללמד עליו זכות וגשתתק מהו ¹⁰מנפח רב ששת בידיה גשתתק אפילו אחד בסוף העולם נמי התם לא קאמר הכא קאמר מאי תא שמע דאמר רבי יוסי בר חנינא ¹¹יאחד מן התלמידים שזיכה ומת רואין אותו כאילו חי ועומד במקומו זיכה אין לא ¹²זיכה ולא זיכה פשיטא לי אמר תיבעי לך: אפילו הוא כו': ואפילו פעם ראשונה ושניה והתניא ¹³פעם ראשונה ושניה בין שיש ממש בדכריו בין שאין ממש בדכריו מחזירין אותו מכאן ואילך אם יש ממש בדכריו מחזירין אותו אין ממש בדכריו אין מחזירין אותו אמר רב פפא תרגומה 'מפעם שניה ואילך מנא ידעי ¹⁴אמר אביי דמסרינן ליה זוגא דרבנן אי איכא ממש בדכריו אין אי לא לא ולימסר ליה מעיקרא אנב דבעית לא מצי אמר כל מאי דאית ליה: **מתני'** מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו יצא ליסקל וכו'רוז יוצא לפניו איש פלוני בן פלוני יוצא ליסקל על שעבר עבירה פלונית ופלוני עדיו כל מי שיודע לו זכות יבא וילמד עליו: **גמ'** אמר אביי ¹⁵וצריך למימר ביום פלוני ובשעה פלונית ובמקום פלוני דילמא איכא דידעי ואתו ומוזים להו: וכו'רוז יוצא לפניו: לפניו אין מעיקרא לא: ¹⁶והתניא בערב הפסח תלאוהו לישו ¹⁷והכו'רוז יוצא לפניו מ' יום קודם שהוא יוצא ליסקל על שכישף והסית והדיח את ישראל כל מי שיודע לו זכות יבא וילמד עליו ולא מצאו לו זכות ותלאוהו בערב פסח אמר עולא ותסברא בר הפוכי זכות הוא מסית הוא ורחמנא אמר ⁵לא תחמול ולא תכסה עליו אלא שאני ישו ⁶דקרוב למלכות הוה: ת"ר חמשה תלמידים היו לו לישו ⁷מתאי נקאי נצר ובוני ותודה אתיוהו למתי אמר להו מתי יהרג הכתיב ⁸מתי אבוא ואראה פני אלוהים אמרו לו אין מתי יהרג דכתיב ⁹מתי ימות ואבד שמו אתיוהו לנקאי אמר להו נקאי יהרג

⁸הכתיב ונקי וצדיק אל תהרוג אמרו לו אין נקאי יהרג ⁹דכתיב במסתריוס יהרג נקי אתיהו לנצר אמר להו נצר יהרג ¹⁰והכתיב ונצר משרשיו יפרה אמרו ליה אין נצר יהרג דכתיב ¹¹ואתה השלכת מקברך כנצר נתעב אתיהו לבוני אמר להו בוני יהרג ¹²הכתיב בני בכורי ישראל אמרו ליה אין בוני יהרג ¹³דכתיב הגה אנכי הורג את בנך בכורך אתיהו לתורה אמר להו תודה יהרג ¹⁴הכתיב מזמור לתודה אמרו ליה אין תודה יהרג ¹⁵דכתיב זוכת תודה יכבדנני:
אריב"ל

עין משפט
גר מצוה

ג א ב מיי פט"ו מהל' סנהדרין ה"א סמג עשין קכ:
ד ג מיי פ"ג מהלכות סנהדרין הלכה ג סמג עשין לח:
ה ד מיי שס הלכה ב סמג שס:
ו ה ו מיי שס הלכה ג:
ז ז מיי שס פ"י הל"ג:
ח ח מיי שס הלכה ד:
ט ט י כ ל מ מיי שס פ"ג ה"א סמג שס:

רבינו חננאל

פשוטה היא רב אשי אמר משה רבינו היכן הוה יתיב במחנה לוייה ואמר הוצא את המקלל חוץ למחנה לוייה. אל מחוץ למחנה ישראל ויוציאו את המקלל לעשייה (א) חד לסמיכה וחד לדחיהה אמרו ליה רבנן והאלי ואתה מוציא הוצא לדרשה הני כוליהו הוצא דכתיבי בפרים הנשרפים מאי דרשת בהו קשיא: **ואחד** עומד על פתח בית דין והסודרין כיורו והסוס דחוק ממנו כדי שיהא רואהו כו' אמר רב הונא פשיטא לי אחד אבן שנסקל בה ואחד עץ שנחלה בו וכן סייף שנהרג בו וסודר שנחנק בו כולן משל צבור אלא סודר שמוניפין בו וסוס שרץ בו משל מי כיון שביד חיובין לעשות לו הצלה משלהו עושין או דילמא כיון דהצלה מדידה הוא מדידהה היא ולא איפשטא: **אבל** קרטל של אבן שהיו משקין את היוצא ליהרג כדי שתטרף דעתו עליו נשים יקרות שבירושלים היו מתנדבות משלהן לא התנדבו משל מי. תרגמה רב רבאי מרוב זכר. מסתברא משל צבור שנאמר תנו שכר לאובד: **א"ר** יוסי ב"ר חנינא אחד מן התלמידין שזיכה ומת רואין אותו כאילו הוא חי ועומד במקומו. אפילו אמר שיש לי ללמד על עצמי זכות מחזירין אותו אפילו ד' וה' פעמים. ובלבד שיהא ממש בדכריו מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו יוצא ליסקל והכו'רוז יוצא פלוני בן פלוני יוצא ליסקל על שעבר עבירה פלונית וכו' אמר אביי וצריך

(א) נכלה דחפך דבכרי רבינו וצ"ל ובני ישראל עשו כאלס זזה ה' את משה גי"כ לעשייה וחד לסמיכה טו"ן
(ב) עיין בציגרת רב שריחא גאון ד"ה ולפוס הכין איתוספא הוכלס וכו' ותמלל כי הוא היה אחד מרבנן סבוראלי גמר הוסף דכריו בגמ':